

rationis. Probatur prior consequentia (reliqua enim clara sunt) quia etiam illa scientia divina, ut est scientia creaturarum est infinita quaedam perfectio, et consequenter actus intelligendi infinitus, et ideo necessarius, cum pertineat ad essentialem Dei perfectionem, et de se prius origine conveniens Patri: ergo est fecundus ad productionem Verbi.

13. Quocirca, licet juxta hunc modum explicandi scientiam Dei intelligi possit scientia illa prius ratione terminata ad essentiam, quam ad creaturas, et consequenter intelligi possit Verbum, ut productum per illam in illo priori terminatam solum ad essentiam: tamen sicut hoc modo non concipitur adæquate tota scientia Dei, ita nec Verbum adæquate productum, et ideo non sequitur in re ipsa non produci ex scientia creaturarum, quia consequenter intelligendum est, in secundo signo rationis, quasi adæquate compleri productionem ejus. Qui modus concipiendi, et loquendi nullam ingerit difficultatem, neque est, quod illud prius, et posterius aliquem decipiat, quia hæc signa, seu instantia rationis non ponunt prioritatem, in qua vere unum sit prius altero, sed solum explicant rationes varias in eadem simplicissima re contentas: et ita facile expediuntur fundamenta contraria. Solum superest explicandum, quomodo scientia creaturarum in Deo tam necessaria sit, sicut ipsum Verbum divinum, quod statim præstabo.

14. *Tertius modus explicandi scientiam Dei.* — Tertio modo potest intelligi scientia creaturarum in Deo, ita ut non sit per cognitionem illarum in essentia Divina tanquam in causa, nec per cognitionem illarum ex cognitione divinitatis tanquam ex cognitione causæ: neque etiam ita, ut hæc duplex scientia sit in DEO duplex perfectio ratione distincta: sed solum per simplicem representationem ipsarum creaturarum, quæ in DEO ultra cognitionem sui nullam realem perfectionem addat: sed solum respectum rationis ad creaturas. Declaratur exemplo scientiæ simplicis intelligentiæ, et visionis: distinguuntur enim in Deo ratione, non vero tanquam perfectiones reales ratione distinctæ, sed solum per respectum rationis, qui nostro modo intelligendi consurgit in illa scientia, quæ erat simplicis intelligentiæ, eo ipso, quod objectum ejus futurum est, et comparato illo respectu jam est scientia visionis, sine ulla additione reali. Ita ergo in præsentem concipere possumus divinam scientiam, ut terminatam ad solam essentiam DEI tanquam ad rem omnino absolutam, et simul

etiam ad relationes ad intra, et in hoc solo necessario consistere perfectionem realem ejus, et ad comprehensionem illius objecti non indigere cognitione alicujus rei extra se. Et nihilominus eo ipso, quod creaturæ possibiles sunt, habere illam scientiam vim representandi illas, et consurgere in ipsa respectum rationis ad tale objectum, per quem constituitur in esse scientiæ creaturarum. Unde fit, ut hic respectus minus necessarie, et quasi accidentarie Deo conveniat, ac propterea illa scientia sub ea ratione non sit Verbi divini productiva. Et juxta hunc modum explicandi scientiam divinam circa creaturas possibiles, videntur aliqui moderni auctores defendere priorem sententiam.

15. Mihi autem imprimis difficile videtur illud fundamentum. Primo, quia scientia creaturarum sic explicata non videtur esse perfectissima, qualis Deo attribui debet, quia non est cognitio effectuum in causa, hæc autem est perfectissima. Secundo, quia vix potest intelligi, quod divina scientia post representationem (ut ita dicam) ipsius DEI tanquam objecti intelligibilis, representet vere, et realiter omnes creaturas possibiles, et non propter connexionem cum essentia sua, sed per sese propter perfectionem suam, et tamen quod hoc nihil perfectionis realis dicat in illa scientia, cum ex suo genere scientia cujuscumque objecti seibilis dicat perfectionem simpliciter. Neque in hoc est simile, quod affertur de scientia visionis: nam hæc supponit scientiam simplicis intelligentiæ earundem omnino rerum, ut possibilium, et ideo mirum non est, quod illæ eadem res eo ipso, quod futuræ sunt, represententur per eandem scientiam immutatam. Hic autem non supponitur scientia ejusdem rei illo modo, neque etiam alterius rei, in qua cognoscantur creaturæ possibiles: et ideo vix potest intelligi illa veluti extensio scientiæ sine perfectione reali secundum rationem distincta. Præsertim, quia in scientia visionis ratione cogimur ad illam dicto modo explicandam, propter immutabilitatem divinæ scientiæ, hic autem nulla est ratio, propter quam hoc asserendum sit, neque id pertinet ad divinam perfectionem. Cur ergo obscuriorem reddemus modum explicandi scientiam illam?

16. *Tam necessario creaturæ representantur in Verbo sicut in scientia Dei.* — Adde vero ulterius, etiam admissio illo modo, nihil esse, cur negemus, Verbum procedere ex scientia creaturarum. Quia etiam illa scientia est sim-

pliciter necessaria non solum in se, sed etiam ut actu representans creaturas, hoc autem solum est produci ex cognitione creaturarum. Consequentia patet ex illo principio, quod hoc Verbum est adæquatum illi scientiæ, ut sæpe dixi ex Augustino, et idem habet Athanasius in epistola de decretis Nicenæ Synodi, et inde probat unitatem illius Verbi, quam rationem nos supra declaravimus. Antecedens vero patet, quia illa scientia Dei necessario representat, quicquid est representabile, sed creaturæ possibiles supponuntur naturaliter representabiles per scientiam, ergo necessario representantur per illam scientiam.

17. Dicitur fortasse, scientiam illam Dei necessario representare creaturas, ut possibiles, sed non tam necessario, ac Pater producit Verbum suum, atque hoc satis esse, ut Verbum non procedat ex illa scientia ut representante creaturas possibiles. Sed contra primo, quia licet daremus hanc inæqualitatem in necessitate, nihilominus cum eadem proportione loquendum esset de Verbo et scientia. Nam Verbum etiam representat creaturas possibiles necessario, ut omnes fatentur, et est per se notum ex illo principio, quod est Verbum adæquatum. Unde hanc representationem habet ex vi suæ processionis, quia ex vi illius totam scientiam Dei habet, secundum absolutum esse illius. Ad quod necessario sequitur representatio creaturarum tanta necessitate, quanta illæ sunt possibiles. Ergo accommodando singula singulis, sicut in scientia distinguuntur illa duo, scilicet esse et representare creaturas, ita et in Verbo distinguenda sunt, ergo verbum quoad esse procedit ex scientia, ut est, et quoad representationem creaturarum ex cognitione illarum.

18. *Tam necessario representantur creaturæ possibiles, sicut Verbum producitur.* — Adhuc etiam ulterius addo, non minus necessario scientiam Dei representare creaturas ut possibiles, quam procedat Verbum a Patre. Probatur, quia illa scientia est prior origine in Patre, non solum secundum se, et absolute spectata, sed etiam ut actu representans creaturas possibiles. Quod ita ostendo: nam creaturæ, ut sint possibiles, non pendent per se a Verbo, ut Verbum est, sed a Deo ut sic, et ab omnipotentia ejus, quæ est prior origine in Patre, ergo etiam possibilitas creaturarum secundum se est, ut ita dicam, origine prior: ergo etiam actualis representatio earum in scientia Patris est prior origine, ergo illa representatio est tam necessaria, ac Verbi ema-

natio est origine posterior. Quia si illa representatio est simpliciter necessaria, et independens ab emanatione Verbi, et prior illa saltem prioritate originis: nihil obstare potest, quominus sit æque necessaria. Et consequenter ex eadem prioritate concluditur, Verbum produci per illam scientiam ut jam actu representantem creaturas possibiles.

19. *Objectioni occurritur.* — Sed aiunt, ut creaturæ sint possibiles per omnipotentiam Dei, supponi ex parte illarum quamdam possibilitatem objectivam, quæ solet vocari non repugnantia, quæ non est in illis tam necessaria, sicut est Verbi existentia: sed contra, quia vel creaturæ habent hanc qualemcumque possibilitatem ex Deo, seu ex divinis ideis: vel habent quasi ex se sine dependentia a Deo. Priori modo necessariam habent illam possibilitatem quasi ex necessaria denominatione, vel conjunctione cum ideis divinis, et ex hac parte non minus necessario habent illam, quam Verbum existat, et alioqui habent illam, cum prioritate originis respectu Verbi, ut explicavi. Si autem posteriori modo concipiatur illa non repugnantia ex parte creaturarum, plane est tam necessaria in sua negatione, sicut Verbum in suo esse actuali, quia est sine dependentia ab alio in illa nam repugnantia. Tota autem necessitas Dei est necessitas independentiæ, ergo in hoc est æqualitas. Neque hoc est inconveniens, quia non est æqualitas in re positiva, sed in negatione quadam.

20. *Ad fundamenta contraria sententiæ.* — Et hinc facile patet responsio ad totum fundamentum contrariorum. Ad illam vero conditionalem, in qua fit magna vis, *si creaturæ non essent possibiles; Verbum nihilominus esset perfectum.*, respondet recte Cajetanus, dato antecedenti, non recte inferri, de facto non procedere Verbum ex scientia creaturarum: sicut e contrario dicere quis potest, licet Verbum non produceretur, creaturas esse posse, quia non pendent per se a Verbo, ut talis persona est, quantum est ex parte sua. Et tamen non sequitur, quod de facto non producantur per Verbum, quia licet ex parte creaturarum non esset necessarium Verbum productum, ex parte Dei necessarium est. Ita ergo e contrario dici potest, quamvis ex parte Verbi præcise considerati non sit necessaria possibilitas, vel non repugnantia creaturarum: tamen quia alias per se necessaria est; ideo illa posita per modum termini relationis, necessarium omnino esse, ut Verbum producat

ex scientia actu representante ipsas creaturas. Deinde addi potest, posita illa hypothesi impossibili, Verbum fore æque perfectum comparative (ut ita loquar) id est, tam perfectum, quantum esset tunc scientia Dei. Absolute tamen, nec scientia Dei esset tam perfecta, nec Deus ipse, quia non esset omnipotens. Quod si dicas, non supponi impotentiam in illo, sed tolli possibilitatem non repugnantiam ex parte creaturarum. Respondeo, tam impossibile esse hoc posterius, sicut illud, et non posse tolli illam possibilitatem ex parte creaturarum, quin tollatur a Deo positiva perfectio omnipotentiam, ac subinde scientiam, et totius divini esse.

21. *Resolutio questionis.*—Conclusio igitur ex dictis, Verbum divinum simpliciter procedere ex cognitione creaturarum, ut possibilium, ac proinde Verbum divinum ex vi suæ processionis dicere, non tantum respectum ad Patrem, sed etiam ad creaturas, et in universum res necessario cognitivas a Deo. Quod docuit D. Thomas in illa quæst. 34, et sequuntur omnes ejus discipuli, et sumitur etiam ex Augustino, dicto lib. 7, de Trinitate, a principio, et libro etiam 15. Ratio autem est, quia Verbum per se primo dicit ordinem ad res cognitivas tanquam representans eas, cum ergo inter eas comprehendantur creaturæ, ut ostensum est, ad illas dicit similem respectum. Cujus oppositum significat Gabriel, in 1, dist. 27, quæst. 3, art. 3, dub. 1, sed in re non contradicit. Solum enim intendit respectum non esse realem, quod nos fateamur, et est per se clarum. Loquimur ergo de respectu rationis, et de hoc non formaliter, sic enim a ratione fingitur, sed fundamentaliter, quia representatio a nobis non concipitur, nisi per modum respectus.

22. *Respectus in creaturis unde sit in Verbo.*—Sed contra. Ergo hic respectus est proprius Verbi, quia convenit illi ex vi suæ processionis: ergo convenit illi ratione suæ proprietatis personalis, et non ratione essentiam: nam ea, quæ sunt propria, non conveniunt ex ratione communi, sed ex particulari: consequens autem est falsum, ergo. Propter hoc Aureolus, in 1, dist. 27, ut refert etiam Capreolus ad argumenta contra quintam conclusionem concedit, respectum hunc convenire verbo ratione suæ proprietatis, et non ratione essentiam. Oppositum autem D. Thomas, d. quæst. 34, art. 3, ad 1, et ibi Cajetanus et alii. Ferrariensis 4, contra Gentes, c. 13. Capreolus supra, atque ibidem etiam Scotus, quæst. 3. Qui dicunt representationem rerum convenire Verbo ratio-

ne essentiam, non ratione filiationis. Et ratio est, quia hæc representatio est intellectualis, unde convenit Verbo ratione ipsius actus intelligendi illi communicati: talis autem actus absolutum quid est, ut supra ostendi. Unde hæc sententia vera est loquendo de propria forma, quæ est ratio representandi. Propter argumentum autem factum addo ex D. Thoma, in 1, dist. 27, quæst. 4, art. 3; aliud esse loqui de ratione formali representandi, aliud de modo habendi illam. Primum convenit Verbo ratione essentiam, ut recte probatum est. Secundum autem convenit ratione proprietatis. Unde representare intellectualiter creaturas, non est proprium Verbi, sed commune omnibus personis, ut convincit ratio facta, habere autem hanc representationem, ut communicatam ex vi suæ formalis processionis, est proprium Verbi, et ideo in hoc involvitur proprietas ejus. Et ita nulla est repugnantia aut retractatio in D. Thoma, quamvis oppositum Cajetanus dixerit.

CAPUT VII.

AN VERBUM DIVINUM PROCEDAT EX SCIENTIA VISIONIS, VEL ALIQUO MODO CONTINGENTE CREATURARUM.

1. *Prima opinio affirmans.*—Supponimus, Deum ex æternitate cognoscere res futuras secundum reales existentias, quas habituræ sunt, quam cognitionem scientiam visionis theologi appellant, eamque ratione distinguunt a scientia simplicis intelligentiam. De hac ergo scientia sub hoc conceptu et respectu loquimur, nam dicta in capite superiori solum de simplici intelligentiam procedunt, ita enim semper loenti sumus. Nonnulli ergo moderni docent, Verbum procedere ex divina scientia etiam sub hoc respectu spectata, id est, ut attingit creaturas futuras in qualibet differentia temporis secundum existentias earum, et attribuunt D. Thomæ, 1 part., quæst. 34, art. 3, et quæst. 37, art. 2, ad 3, quia his locis absolute docet, Verbum procedere ex cognitione omnium creaturarum, nihil distinguens inter cognitionem simplicem, vel visionis: nec inter creaturas, ut futuras, vel possibles. Fortius videtur hoc suaderi ex Augustino, lib. 83 quæstionum, quæst. 63, ubi sentit, Verbum dicere respectum ad creaturas, ut faciendas, ponderatque, ideo potius fuisse appellatum a Joanne *Verbum*, quam *rationem*, quia *ratio* non dicit respectum ad res faciendas, sicut *Verbum*.

2. *Fundamentum.*—Atque hinc potest ratio-

ne suaderi hæc sententia. Quia quidquid Verbum divinum habet, ex sua processione habet, sed Verbum divinum habet respectum ad creaturas existentes, non solum, ut fieri possunt, sed etiam ut fiunt, ergo habet totum hoc ex sua processione, ergo non solum procedit ex scientia simplicis intelligentiam; sed etiam visionis. Ut enim Verbum dicatur procedere ex aliqua scientia ab aliquo respectu, non oportet, quod totum suum esse habeat per illam scientiam, ut spectatam sub illo respectu; sed satis est, ut sub aliquo etiam respectu suo sit per illam cum proportionem et accommodando singula singulis. Et confirmatur applicando quamdam rationem, qua supra utebamur pro scientia simplicis intelligentiam. Dicebamus enim, quod licet scientia creaturarum, ut possibilium non esset in Deo tanquam in causa, nec secundum proprium conceptum, diceret perfectionem, nec esset tam necessaria secundum illum respectum, sicut absoluta scientia Dei in se: nihilominus Verbum procederet ex illa scientia creaturarum, non ut per illam ut sic, haberet esse simpliciter, sed ut haberet representationem creaturarum: ergo idem dicendum cum proportionem est de scientia visionis. Nam verbum (ut ita dicam) non tantum est Verbum simplicis intelligentiam, sed etiam visionis. Atque ita nihil obstat, quod scientia illa, ut sic, libera sit, quia non est libera quoad suam perfectionem realem; sed solum quoad illam terminationem: et eodem modo et non habet illum respectum contingenter Verbum necessario.

3. *Opinio negans vera.*—Nihilominus simpliciter dicendum est, Verbum divinum non procedere ex scientia creaturarum existentium ut sic, seu ex scientia visionis, aut libera vel contingente, ut talis est. Hoc tam certum existimavit Scotus, locis citatis in præcedenti capite, ut oppositum intulerit tanquam manifestum absurdum, ut probaret suam sententiam ibi tractatam. Cui respondentem Cajetanus et fere alii Thomistæ ibidem citati, hanc etiam sententiam admittunt, et ideo negant illationem Scoti, nam revera est longe diversa ratio, ut statim dicam. Divus autem Thomas licet indistincte locutus fuerit, tamen (si verba ejus expendantur) satis indicat loqui de simplici et necessaria scientia creaturarum, ut possibilium nam dicit, Verbum per illam scientiam procedere, ut expressivum et factivum creaturarum (dicta quæst. 34, art. 3, in corpore, et ad ultimum) esse autem factivum dicit solum respectum ad creaturas ut possibles: et in alio

loco, quæst. 37, comparat in hoc processionem Verbi et amoris: at certum est, Spiritum sanctum non procedere ex amore libero creaturarum, ut infra videbimus, ergo nec Verbum ex scientia libera, qualis est scientia visionis, ut talis est.

4. *Fundamentum.*—Ratione probatur, quia Verbi processio, ut est realis productio, est simpliciter, et omnimodo necessaria, at scientia visionis, ut talis est, non est necessaria, sed ita contingens, ut potuerit non esse in DEO absolute loquendo, ergo non procedit Verbum in re ipsa per illam scientiam, ut talis est. Et declaratur in hunc modum, quia fundamentum illius scientiam est simpliciter posterius ratione, quam productio Verbi, ergo multo magis ipsa scientia, ergo non potest Verbum produci per illam scientiam. Consequentias, ut claras suppono, et declaro antecedens. Nam fundamentum scientiam visionis est decretum liberum voluntatis Dei, quo vult, talem rem esse, vel saltem permittit, ut fiat, volendo concurrere ad illius factionem: Hoc autem decretum, ut tale est, non intelligitur esse in Deo, donec et Filius, et Spiritus sanctus sint producti. Tum quia naturalia sunt priora liberis, et ratione, et subsistendi consequentia: processionem autem personarum sunt naturales, et decretum illud est liberum. Tum etiam quia sicut actiones ad extra sunt indivisæ, ita et voluntates, seu decreta libera voluntatis DEI, a quibus exteriores actiones proxime manant. Quapropter loquendo formaliter, et in se, Pater non prius ratione, vel origine habet decretum aliquod liberum ad extra, quam Filius, nec prius vult creare, quam Filius id velit, nec communicat Filio illud decretum ut sic, sed communicat voluntatem, vel etiam volitionem, quæ postquam in omnibus personis necessaria existit terminata ad primum objectum, ex consensu omnium libere terminatur ad hoc, vel illud objectum secundarium. Ergo illud decretum intelligitur omnino esse post Filii processionem, ergo multo magis scientia visionis, ergo non potest Verbum procedere per scientiam visionis, ut talis est.

5. *Solvitur contrarium fundamentum.*—Unde solvitur facile ratio facta pro contraria sententia, et intelligitur differentia inter scientiam simplicis intelligentiam et visionis. Concedo enim, Verbum divinum habere respectum representandi, non solum ad creaturas possibles, sed etiam ad existentes, seu futuras, vel faciendas, quia per Verbum omnia facta sunt,